PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE ZA SLOVENSKO PRIMORJE

Leto 2. štev. 355 - Cena 4.- lire | Poštnina plačana v gotovini Spedizione in abbon. postale | TRST, nedelja, 28. julija 1946 | Uredništvo in uprava, Piazza Goldoni št. 1-I. Tel. št. 93806 93807, 93808. Rokopisi se ne vračajo

Naše zahteve so zahteve zavezniškega ljudstva, ki noče več pod tujo peto; dolžnost zavezniških narodov je, da na mirovni konferenci podprejo jugoslovansko delegacijo, če želijo, da postane konferenca res konferenca miru.

Konferenca miru

Srečen narod, ki nima zgodovine, je bilo rečeno. Mi sicer ne vemo, če je kje na svetu tak narod, a tudi če bi ga res kje našli, menimo, da ne bi bil zavidanja vreden. Poznamo narode z več ali manj slavno zgodovino, druge s skromnejšo preteklostjo; narode, ki so s silo podjarmili svoje sosede in narode, ki so postali žrtev tujega pohlepa: povsod pa smo naleteli na borbo za boljše in pravičnejše življenje.

Slovenski narod spada v drugo vrsto, v vrsto narodov, ki so živeli skoraj nepretrgoma pod tujim gospostvom; šele prva svetovna vojna mu je prinesla svobodo. A ne za dolgo: mirovna pogodba je pahnila v ponovno suženjstvo tretjino slovenskega naroda. Tako se je zgodilo, da so tudi vsi primorski Slovenci, ki so od nekdaj živeli v skupnosti z ostalimi brati — pod avstrogrsko monarhijo sicer, a vendar skupno — bili odtrgani in izročeni Italiji.

Kako se je Slovencem godilo pod Avstrijo, je znana stvar; a to, kar je z nami počenjala Italija, še ni prodrlo v svetovno javnost tako globoko, da bi moglo prispevati k objektivnemu vrednotenju nadčloveške borbe primorskega ljudstva, če so celo zavezniški narodi — kot na primer Francija — predlagali tako rešitev našega narodnega vprašanja, ki jo naše ljudstvo v celoti odklanja.

Druga svetovna vojna, ki predstavlja zadnji poskus nasilnega zasužnjevanja narodov, je vzbudila v vseh tlačenih narodih tako silno domovinsko ljubezen, da mirovna konferenca ne more preko tega dejstva, če hoče postaviti resnične temelje bodočega miru v svetu. Miroljubna vsebina osvobodilne borbe zasužnjenih narodov, osvobodilna borba proti nacifašističnemu okupatorju, je v vsakem okupiranem narodu mobilizirala vse tiste ljudske sile, ki so v svojem bistvu proti vsakemu imperialističnemu zasužnjevanju drugih narodov in za najbolj bratsko sožitje med vsemi miroljubnimi narodi, v vzajemnem premagovanju skupnih težkoč in vprašanj. Le na tej podlagi je bilo mogoče ustvariti zavidanja vredno zgradbo naše skupne domovine Jugoslavije. Njena moč in ugled ne slonita na njenem orožju, temveč na tistih osnovah, ki so edino jamstvo miru med narodi: ljudsko demokratični značaj njene oblasti in federativni značaj njenega notranjega ustroja. Iz istih osnov nujno izvira tudi miroljubnost njene zunanje politike.

V Julijski krajini in Trstu se je osvobodilna borba tukajšnjega prebivalstva vodila po istih načelih, kar je moralo nujno privesti do najtesnejšega sodelovanja med italijanskimi in slovanskimi antifašisti. To, kar predstavlja etnično, gospodarsko in socialno stvarnost Julijske krajine, je postala v osvobodilni borbi tudi politična stvarnost naše pokrajine. Borba proti nacifašizmu, ki je zajela najširše plasti našega prebivalstva, je že v teku borbe same pokazala, da je Julijska krajina stvarno del Jugoslavije, kakor je na drugi strani nekopodbitno dokazala, da v odločilnem razdobju za državno pripadnost Julijske krajine in Trsta Italija ni igrala nobene vloge. Slovansko-italijanska antifašistična unija, politični odraz etnične, gospodarske in socialne povezanosti naše pokrajine z Jugoslavijo, je edina resnično množična ljudska organizacija v vsej pokrajini; Italija, ne le da ni mogla organizirati skupne italijansko-slovanske fronte proti nacifašizmu (absurd take fronte je na dlani), tudi samostojne italijanske antifašistične fronte ni organizirala in je ni mogla organizirati, ker se je tržaški CLN moral nujno naslanjati na tržaške pridobitne kroge, ki so bili opora fašizmu prej in sodelavci nacifašistov pozneje.

Po osvoboditvi in po enem letu »nepristranske« zavezniške vojaške uprave se položaj v bistvu ni spremenil. Osnovne ljudske množice, se pravi, prebivalstvo Julijske krajine in Trsta, ki je zraščeno s socialnim in gospodarskim življenjem pokrajine, zahteva priključitev k Jugoslaviji, ker se je za to borilo; ostanki fašističnega nasilja, ki so izkrasli z utrjevanjem fašističnih postojank v naši pokrajini, zahtevajo priključitev celotne pokrajine Italiji, dasi se za to niso borili. Naši zavezniki so s predlogom o rešitvi našega vprašanja skoraj v celoti priznali pravičnost naših zahtev, dasi se praktična izpeljava tega priznanja v več primerih ne krije z nesporno voljo vsega prebivalstva. Naše ljudstvo ne more razumeti, zakaj zavezniki nočejo priznati naše meje, kljub temu, da volja prebivalstva, ki teži k Jugoslaviji, sega na nekaterih točkah celo preko meje, ki jo zahteva Jugoslavija.

Naše zahteve so zahteve zaveznškega ljudstva, ki noče več pod tujo peto; dolžnost zavezniških narodov je, da na mirovni konferenci podprejo jugoslovansko delegacijo, če želijo, da postane mirovna konferenca res konferenca miru.

JUTRI SE PRIČNE MIROVNA KONFERENCA

Jugoslovanska delegacija prispela v Pariz

Pariz, 27. — Posebni voz z jugoslovansko delegacijo je prispel v Pariz. Na postaji so delefacijo pričakovali jugoslovanski poslanik v Parizu Marko Ristić, namestnik zunanjega ministra Aleš Bebler. S strani francoskega zunanjega ministrstva je čakal delegacijo šef protokola, opolnomočeni minister Dimen.

Zadnje priprave

London, 27. - VZN — V Parizu so v teku zadnje priprave za konferenco 21. držav, ki se bo pričela v ponedeljek. Zastopniki 21. držav bodo preučili pogodbe z Italijo, Rumunijo, Madžarsko, Bolgarsko in Finsko. Pričakujejo, da bo do ponedeljka prispelo v Pariz 2000 oseb, med njimi diplomati, prevajalci, tajniško osebje in strokovnjaki. Voditelje vsake delegacije bo varovalo spremstvo motociklistov. Agenti v civilu in policijskih uniformah pa bodo nadzorovali ceste, po katerih se bodo vozili delegati v Luxemburško palačo.

Novinarji in radijski kronisti prihajajo iz vseh delov sveta. Mislijo, da bo skupno število posebnih dopisnikov doseglo 700.

Danes so se sestali v Luxemburški palači namestniki tujih zunanjih ministrov, da razpravljajo o pripravah za mirovno konferenco.

48 ur pred začetkom mirovne konference, ki jo bo otvoril francoski ministrski predsednik in zunanji minister Bidault, je večina delegatov raznih držav že prispela v Pariz.

Sovjetski odposlanci za mirovno konferenco

Moskva, 27. - VZN — Sovjetska vlada je včeraj imenovala zastopnike za mirovno konferenzo v Parizu. Prvega so imenovali zunanjega ministra Molotova.

Drugi člani odposlanstva so: namestnik zunanjega ministra Andrej Višinski, veleposlanik v Londonu Fjodor Gusev, veleposlanik v Parizu Aleksander Bogomolov, veleposlanik v Združenih državah Nikolaj Novikov, zunanji minister SSR Litvanije Rotomsks, zunanji minister SSR Letonije Valoskaln, zunanji minister SSR Estonije Kruss in član kolegija zunanjega ministrstva Karil Novikov.

Bevin ne pojde v Pariz

London, 27. - VZN — Danes so uradno javili, da britanski zunanji minister Mc Ernest Bevin ne bo šel na pariško mirovno konferenco zaradi slabega zdravstvenega stanja.

Ministrski predsednik Attlee se je odločil, da sam osebno prevzame Bevinovo mesto kot voditelj odposlanstva.

Trygve Lie bo prisostvoval otvoritvi mirovne konference

London, 27. - VZN — Glavni tajnik organizacije Združenih narodov Trygve Lie bo v ponedeljek prisostvoval otvoritveni seji mirovne konference v Parizu. Poročilo iz Pariza pravi, da se bodo davi sestali v Parizu namestniki štirih ministrov, da se sporazumejo o konferenci.

Naloga prvega zasedanja

Pariz, 27. - AFP — Prva naloga pariške konference je, določiti postopek za zasedanje, ki se bo vršilo po načrtu, kakor ga je določila Velika četvorica in ki ga verjetno ne bodo bistveno spremenili. Ta načrt predvideva plenarno komisijo, ki bo zasedala za časa konference na plenarnih sejah. Nadalje imenovanje glavne komisije za koordinacijo različnih komisij in končno sestavo devetih komisij, od katerih se bo 5 bavilo s političnimi in teritorialnimi vprašanji.

Samo države, ki so bile stvarno v vojni s sovražnimi državami, bodo zastopane v teh komisijah. Francija bo avtomatično članica vseh komisij. Edino Norveška ne bo zastopana v politični in teritorialni komisiji. Francija ne bo imela nobenega zastopnika v komisiji za Finsko. Ostale štiri komisije bodo: dve za gospodarska vprašanja, ena od teh se bo bavila izključno z italijanskimi vprašanji, tretja bo vojaška komisija in četrta komisija pravna in narodnostna. Pravilnik, ki so ga izdelali štirje zunanji ministri, določa, da za vprašanje postopka zadošča navadna večina, medtem ko bo za ostala vprašanja potrebna 2/3 večina. Za vprašanja, ki niso jasna, bo potrebna prav tako 2/3 večina za določitev ali spadajo v postopek ali v bistvena vprašanja.

V dveh osnutkih pravilnika je določena tudi vloga predsedništva mirovne konference. Kot predsedniki mirovne konference se bodo vrstili predstavniki petih velesil po abecednem redu.

Pogajanja za objavo predlogov mirovnih pogodb

Pariz, 27. AFP. — Med Parizom, Londonom, Washingtonom in Moskvo se vršijo sedaj razgovori za objavo besedila osnutkov mirovnih pogodb, kot so jih sklenili na konferenci štirih.

Dosedaj ni prišlo do nobenega sklepa, verjetno pa je, da bodo objavljeni v ponedeljek zjutraj, to je nekaj ur pred otvoritvijo konference, ki ima nalogo pregledati in popraviti besedila teh pogodb.

Če bo prišlo do uradne objave, je verjetno, da bodo objavili samo one čl. pogodb, glede katerih so dosegli dokončni sporazum, medtem ko ne bodo objavili onih čl., za katere ni doslej prišlo do končnega sporazuma med štirimi zunanjimi ministri.

1090 resolucij za pravične meje

Od zaključka zadnje konference štirih zunanjih ministrov do danes je sprejela SIAU 1090 protestnih resolucij, s katerimi zahtevajo priključitev celotne Julijske krajine s Trstom Jugoslaviji. Resolucije imajo na stotine podpisov, ter so naslovljene na zunanje ministre, posebno pa one, ki bodo sedaj na mirovni konferenci v Parizu. Nadalje se naslavljajo resolucije nad Odbor za človečanske pravice pri ZN v New Yorku, na svetovno sindikalno zvezo v Parizu in štiri zunanje ministre ter njihove namestnike. Obračajo se na razne države, med drugimi tudi na Kitajsko, Abesinijo, Indijo, ameriške države itd.

Med drugimi so zlasti ganljive resolucije iz sledečih krajev: nabrežinski okraj: Devin, Sv. Ivan, Sesljan, Medjavas, Križ, Trnovca, Briščiki, Nabrežina, Slivno, Mavhinje, Saležj, Jamlje, Samatorca, Plešivca, Praprot, Prečnik, Gabrovec, Vižovlje, Repentabor, Vrhovlje, Šempolaj, ves sežanski okraj.

Tržiški okraj: Tržič, Bistrinja, Beljan, Št. Peter, Šempolaj, Selce, Polače, Foljan, Romjan, Turjak, Škocijan ob Soči, Dareč, Kaseljan, Starancan, Dobija, Redipulja, Ronki, Doberdob, Pieris, Sv. Mihael, Garibaldi, Stramare-Noghera.

Miljski okraj: Boršt, Ricmanje, Domjo, Milje, Plavje, Škofije, Dolina, Boljunec, Zavlje pri Trstu.

Ravno tako prihaja vsak dan ogromno resolucij iz vseh krajev goriškega okrožja, Gorice, Slovenske Benečije ter hrvaških istrskih vasi, ki bi po Bidaultovem načrtu bili vključeni v internacionalno cono Trsta, in to zlasti iz vseh vasi okraja Buje.

Byrnes o „blagem" miru

Washington, 27. - AFP — V odgovorna zahtevo Brazilije, da se Italiji prizna «blag» mir, je ameriški zunanji minister Byrnes izjavil, da ne ve, kakšen je «mil ali blag mir», ker se ta pojem spreminja glede na osebe ali deželo.

Ameriške čete v Italiji za vzdrževanje zvez

Washington, 27. AFP. — Govoreč o vprašanju mirovne pogodbe z Italijo je minister Byrnes izjavil, da bo izpraznitev ameriških okupacijskih sil iz Italije zaključena v 90 dneh po podpisu mirovne pogodbe. Izpraznitev ameriških sil je odvisna od podpisa te mirovne pogodbe. Pristavil je, da se bodo ZDA posluževale pravice, da obdržijo čete v Italiji zaradi vzdrževanja zvez z okupacijskimi četami v Avstriji.

Maršal Tito nadomešča zunanjega ministra

Beograd, 27. Tanjug. — Z ukazom prezidija narodne skupščine bo predsednik vlade in minister vojske maršal Tito nadomeščal zunanjega ministra za časa njegovega bivanja v tujini.

Sestanek Tito - La Guardia

Beograd, 27. - Tanjug — Včeraj opoldne je prispel v Beograd glavni ravnatelj UNRRA-e Fiorello La Guardia s svojim sremstvom. Na zemunskem letališču so Fiorello La Guardia pozdravili minister za zunanjo trgovino Petrović, glavni tajnik jugoslovanske vlade Mitar Bakić, pomočnik zunanjega ministra Velebit, pomočnika ministra za zunanjo trgovino Vojislav Srzentić in Bogdan Crnobrnja.

La Guardia so pozdravili tudi šef UNRRINE misije za Jugoslavijo Sergejčik s spremstvom, predstavniki britanskega in sovjetskega veleposlaništva in veliko število jugoslovanskih in inozemskih novinarjev.

La Guardia je odpotoval v Zader, kjer se bo sestal z maršalom Titom.

Češkoslovaška bo podprla jugoslovansko stališče glede Trsta

Pariz, 27. - AFP — Pričakujejo, da bo na prihodnji mirovni konferenci v Parizu Češkoslovaška načela vprašanje o madžarskih manjšinah na Češkoslovaškem.

Hkratu ne prikriva, da bo na konferenci v celoti zagovarjala jugoslovansko stališče v vprašanju Trsta.

Jan Masaryk Molotovu

Moskva, 27. - Tass — Minister za zunanje zadeve ZSSR Molotov je dobil sledečo brzojavko od Jana Masaryka, zunanjega ministra Češkoslovaške: «Ko se vračam v svojo domovino, se Vam zahvaljujem za prisrčen in prijateljski sprejem naše delegacije kakor tudi za posebno prijateljsko zadržanje, ki ste nam ga izkazali za časa našega bivanja v Moskvi in zaradi prijateljskega tona naših medsebojnih razgovorov, s katerimi smo postavili osnove za nadaljnji razvoj prijateljskih in bratskih odnošajev med našima dvema narodoma.

«Ni ovir, ki jih ne bi mogli premostiti»

Maršal Tito sprejel predstavnike ljudske oblasti v Dalmaciji

Split, 27. Tanjug. — *Včeraj zjutraj je maršal Tito sprejel v Splitu predstavnike ljudske oblasti v Dalmaciji in iz Splita in jih povabil, naj predložijo poročila o uspehih svojega dela kakor tudi o vseh potrebah in težavah, na katere naletijo v javnem življenju.*

S tem v zvezi je maršal Tito poudaril, da je treba pomoč nuditi predvsem sirotam za njihovo vzgojo. Dejal je, da je država lani potrošila ogromno vsoto 6 milijard dinarjev za socialno skrbstvo.

To pomoč bo treba nuditi predvsem tistim, ki so nesposobni za delo. Govoreč o vprašanju obnove, je maršal Tito pokazal posebno zanimanje za delavska industrijska podjetja in poudaril važnost zgraditve turističnih žil vzdolž Dalmacije in proizvodnje cementa, ki igra izredno važno vlogo spričo velikih javnih del po vsej državi.

Ob zaključku razgovorov s predstavniki ljudskih oblasti je maršal Tito izjavil: «Tovariši, lahko sem ugotovil, da ste opravili obilo dela in da ste dobro razumeli cilje, ki so vam bili postavljeni. Opozarjam vas samo na eno, da osredotočite več volje na vprašanja, ki zahtevajo več energije. Če jih ne morete sami rešiti, prosite za pomoč zvezno vlado. Ko bo vsa vaša delovna množice več zaslužijo in da ne pošiljamo naših proizvodov in surovin v inozemstvo, ampak da ostanejo v naši državi za predelavo. Tako bomo povečali življenjski standard naših narodov, medtem ko bi z izvozom naših surovin samo povečali standard inozemskega kapitala.

V preteklosti je Jugoslavija odstopala svoje proizvode skoraj zastonj in jih je nato predelane uvažala po zelo visoki ceni. Danes je naša usmeritev popolnoma drugačna. Gradimo potrebne tovarne, kjer bomo proizvajali in predelovali sami. Ne strašite se težav pri svojem delu, kajti za te boste vedno poplačani. Ni jih ovir, ki jih mi ne bi mogli premostiti.

Dela obnovljena, bo imela Dalmacija vse pogoje za samostojno delo. Prav gotovo ne bo odvisna od pridelka v Vojvodini niti ne bo rabila pomoči iz drugih pokrajin.

Ne bojte se težav pri vašem delu in povečajte napore pri reševanju vprašanj, o katerih ste mi poročali, tako da bodo popolnoma rešena. Dalmacija ima pred seboj veliko bodočnost toda pri delu za ta cilj moramo vsi pomagati. Splošni polet, ki prevladuje danes po vsej Jugoslaviji, mora doseči tudi v Dalmaciji svojo najvišjo stopnjo. Seveda ne mislimo naslanjati vse naše napore na prostovoljno delo, saj to je samo pomožno sredstvo, čeprav ljudstvo daje vse sile pri tem delu. Moramo delati na to, da

Maršal Tito med splitskimi delavci

Split, 7. Tanjug. — *Včeraj je maršal Tito s svojim spremstvom prispel v Split, kjer so ga sprejeli predstavniki delavstva in vodstva ladjedelnic. Maršal si je ogledal vse oddelke in se zelo zanimal za razne delovne metode, za njihovo rentabilnost in uspehe pri obnovi. Pred odhodom je imel maršal Tito kratek nagovor na delavce in se jim zahvalil za delo pri obnovi jugoslovanskih ladij. Izrazil je upanje, da bodo še z večjim poletom izpolnili naloge, ki jih čakajo. «Zavedam se, da se morete še vedno boriti z ogromnimi težavami, da nimate vsega, kar rabite. Prepričan sem pa, da se globoko zavedate, da sedaj ustvarjamo pogoje za boljšo bodočnost naših delovnih množic in sinov našega naroda. Zato vas vabim, da storite vse, kar je v vaši moči, ker s svojim delom pripravljate boljšo bodočnost vas vseh, vaših sinov in vseh naših narodov. Dobro veste, da današnja Jugoslavija ni stara Jugoslavija, da vaše tovarne in vaše ladjedelnice niso več kaznilnice, kjer delavci puščajo svoja najboljša leta in so na starost prepuščeni sami sebi v iskanju kakršnega koli sredstva za obstoj. Danes ustvarjate lepšo prihodnost zase in ko jo boste uživali, boste spoznali, v kakšne svrhe ste trošili vse svoje sile. Danes veste, da boste na starost lahko uživali sadove svojega dela, s katerim danes doprinašate splošni skupnosti.»*

Ob odhodu iz ladjedelnice je maršala Tita navdušeno pozdravljalo splitsko prebivalstvo.

Vseslovanski odbor v Moskvi sprejel češkoslovaško delegacijo

Moskva, 27. - VZN — Češkoslovaška vladna delegacija, ki ji načeluje predsednik ministrskega sveta Klement Gottwald, je porabila svoje bivanje v Moskvi tudi zato, da si ogleda razne znamenitosti.

Delegacija je v spremstvu češkoslovaškega ambasadorja v Sovjetski zvezi obiskala zgodovinske spomenike Kremlja in Tretjakovsko galerijo.

Včeraj je vseslovanski odbor priredil sprejem na čast češkoslovaškim gostom. Sprejemu so prisostvovali predsednik češkoslovaške vlade Klement Gottwald, zunanji minister Jan Masaryk, državni tajnik zunanjega ministrstva Klementis in drugi člani češkoslovaške vladne delegacije kakor tudi ambasador češkoslovaške republike v Sovjetski zvezi.

Proč s krivičnimi mejami

Prebivalci Brd zahtevajo, da se v celoti vključijo v svojo domovino

Sovodnje

Neprestano dobivamo številna pisma in vasi tostran in onstran «Bidaultove črte». Vsebina teh pisem je v bistvu enaka: preveč so pretrpeli, zato nočejo pod Italijo. Kljub vsem strašnim vojnim časom ter petindvajsetletnemu zatiranju pa so prebivalci teh krajev srečni, neizmerno srečni ob misli, da jim bo dana možnost, da se združijo z Jugoslavijo.

Prebivalci vasi Vipolž v Brdih nam pišejo:

Po predlogih štirih zunanjih ministrov v Parizu bi delili naša Brda na dva dela in bi pripadala naša vas pod Italijo, čeprav je povsem slovenska. Naše kulturno uveljavljanje sega daleč nazaj. V letu 1908 smo ustanovili «Izobraževalno društvo», ki je uspešno delovalo do prve svetovne vojne in je bilo ponovno ustanovljeno leta 1919. Ker je bilo društvo slovensko in se je lepo razvijalo ga je italijanska oblast razpustila. Ista usoda je doletela naše telovadno društvo. Tem ukinitvam je sledilo kruto preganjanje vsega, kar je imelo slovenski značaj. Vsled tega se je moralo 18 naših ljudi izseliti v tujino, mnogo naših ljudi pa so zaprli.

Ker smo bili Slovenci, je italijanski fašistični okupator mobiliziral 44 naših fantov in mož v «battaglione speciale».

Da bi se končno rešili italijanskega jarma, se je za časa narodno osvobodilne borbe od 530 prebivalcev borilo v partizanskih vrstah 65 borcev iz naše vasi. Štirje od njih so padli enega pa pogrešamo; v koncentracijskih taboriščih je umrlo 5 oseb, v nemških internacijah je bilo 16 naših vaščanov. Nemški nacisti so razdejali in požgali 8 gospodarskih poslopij. Spričo teh dejstev mislimo, da moremo in tudi bomo sami odločali o svoji usodi.

Ne bomo dopustili, da bi z nami krivično ravnali in mešetarili; proti temu se bomo borili tako dosledno kot v času osvobodilne borbe. Nočemo več pod Italijo!

Iz vasi Medane v Brdih so nam poslali naslednje pismo:

Odkar smo se naselili v te kraje je preteklo 1300 let. V naši vasi so 1403 Slovenci in 12 Italijanov, ki pa so se naselili po letu 1930. Menimo, da je to število in razmerje tako zgovorno, da o slovenskem značaju ni treba zgubljati nadaljnjih besed. Toda zdi se, da to nekaterim ni jasno in zato hočemo še enkrat potrditi ta dejstva.

Neprestano smo težili po združitvi z ostalimi Slovenci vsa leta italijanske okupacije. Že mnogo pred svetovno vojno smo gojili našo lepo slovensko besedo in kulturo. V letu 1911. smo ustanovili «Izobraževalno društvo» in telovadno društvo. Po ukinitvi med svetovno vojno sta bila ponovno ustanovljeni. To pa ni trajalo dolgo, kajti kmalu so nam oboje prepovedali.

Potem se je pričel val terorja in nasilja, kakor v vseh briških vaseh. Fašistični teror je bil brezprimeren, tako da smo morali zapuščati naše rojstne vasi. Iz naše vasi se je izselilo 151 ljudi v tujino. Da napravimo koneo vsem številnim krivicam, smo v narodno osvobodilni borbi prijeli za orožje. Iz naše vasi se je borilo 115 ljudi, od katerih je padlo 11. V koncentracijska taborišča so odpeljali 4, dva od njih sta umrla. V nemška koncentracijska taborišča so odpeljali 25 naših najboljših vaščanov. V vasi je za časa narodno osvobodilnih bojev okupator večkrat strahoval in ropal; imeli smo 2 milijona škode. Vendar nismo jadikovali ob žrtvah za skupno zavezniško stvar ob misli, da se bomo otresli tujega jarma in osvobodili. Komaj leto dni po končani vojni pa nas zavezniki po orožju pozabljajo; pozabljajo naše težke žrtve in nas hočejo ponovno pahniti pod državo, ki nam je prizadejala toliko gorja.

Dovolj je zatiranja. Nikdar ne bomo sprejeli meja, ki bi bile krivične! Hočemo, da se vsi Slovenci, ki smo toliko pripomogli in žrtvovali v skupni borbi, priključijo k Jugoslaviji. Nočemo živeti v suženjstvu! Zahtevamo, da se vsa Brda priključijo k naši domovini Jugoslaviji.

Istra manifestira

Ljudstvo zahteva priključitev celotne Istre k FLRJ

Pulj, 27. Tanjug. — *Ob odhodu jugoslovanske delegacije na mirovno konferenco v Pariz se je vršilo v Pulju množično zborovanje, na katerem je prebivalstvo odločno protestiralo proti sklepom Sveta zunanjih ministrov da se JK razdeli na tri dele. Nastopili so različni govorniki, ki so v hrvaškem in italijanskem jeziku poudarili, da jugoslovanski narodi, vštevši ljudstvo JK, ne bodo nikoli sprejeli teh sklepov.*

Z zborovanja so poslali pozdravne brzojavke jugoslovanski delegaciji v Parizu. Izražajo upanje, da bo dosegla delegacija na mirovni konferenci pravično rešitev, to je priključitev celotne JK in Trsta Jugoslaviji.

List „Ce so'r" o aretaciji njegovega dopisnika v Trstu

Pariz ,27. — Pariški večerni list «Ce soir» javlja, da je bil v Trstu aretiran od civilne policije njegov dopisnik Maret. Tudi njegov dopis, ki ga je poslal iz Trsta, ni prišel v Pariz. Gre za napad na svobodo tiska in na svobodo sploh. To jamlje Anglo-amerikancem pravico protestirati, da ne smejo pošiljati svojih dopisnikov na Balkan. Zakaj se v coni, ki jo kontrolirajo Anglo-amerikanci, ne spoštujejo najbolj osnovne pravice o svobodi tiska?

Delegacija ZN bo obiskala evropske države

London, 27. VZN. — Podkomisija Združenih narodov za gospodarsko obnovo opustošenih ozemelj bo poslala v Evropo dve komisiji, od katerih bo ena obiskala Francijo, Belgijo, Nizozemsko, Norveško in Dansko, druga pa Poljsko, Češkoslovaško, Jugoslavijo, Grčijo, Belo Rusijo in Sovjetsko zvezo.

Na osnovi podatkov, ki jih bosta zbrali bo podkomisija priporočila ukrepe za mednarodno sodelovanje, ki bi lahko pospešilo obnovitveno delo.

Francozi in naše vprašanje

Francija, Jugoslavija, Trst

Te dni sta se vrnila iz Pariza dva člana primorske delegacije. Spričo življenjskega vprašanja, ki nas je vse razgibalo do skrajne mere, sem se napotil k njima, da zvem, kako je bilo v Parizu. Oba sta duhovnika, zvesta stvari vsega našega ljudstva, prvi Hrvat, drugi Slovenec, Božo Milanovič in Anton Pišćanec s Katinare.

Razgovor se je sukal v vse smeri, segal na vsa mogoča področja, vedno znova se je povračal na našo usodo, ki jo kujejo za pariškimi diplomatskimi mizami. Bilo je pa njima obema ljubo, da predočita našemu ljudstvu s posredovanjem našega tiska položaj, kakršnega sta našla v današnji Franciji, med francoskimi politiki, med ljudstvom in izseljenci iz naše dežele, med mladino, v Belgiji, med Angleži in Amerčani.

Našega istrskega duhovnika Božo Milanoviča sem našel doma. Razgovor z njim je bil resen, vsaka beseda je bila dvakrat pretehtana, da bi ne bilo ne utvar ne pretiravanj.

Kakšni so odnosi med Francijo in Jugoslavijo, sem ga vprašal. Obe sta postali žrtev nacističnega navala, obe žrtvi zahrbtnega fašističnega napada. Kako gleda francosko ljudstvo danes na našo, na Titovo Jugoslavijo?

Francozi se obče čutijo bližji Jugoslaviji kakor pa Italiji. Tradicionalno prijateljstvo Francije in slovanskih držav, v prvi vrsti pa Francije in Jugoslavije vpliva na Francoze tako, da so še sedaj naklonjeni Jugoslaviji. Francoze odvrača od Italije spomin na italijanski napad, ki jih še zmeraj boli.

Ko je bilo sklenjeno, da pripadeta Franciji Tenda in Briga, se je francoska javnost hudo vznemirila nasproti Italiji spričo ostrega pisanja italijanskih listov o Franciji. Francozi so se čudili, kako se morejo Italijani toliko razburjati spričo izgube kakih 3000 ljudi , mesto da bi bili krotki in še hvaležni, da je bil račun za napad in ob izgubi vojne tako majhen. Francoski listi so odgovarjali, da bi bila Francija lahko zahtevala mnogo več, na pr. Aosto, ker ljudstvo med seboj občuje v francoščini, pa da Italija s tako majhno žrtvijo nikakor ni poravnala računa za to, da je Franciji «zabodla nož v hrbet». Zanimivo je, da so francoski listi odgovarjali s prezirom, v sarkastičnem tonu. Na primer: «Naša draga latinska sestra stopa nekoliko pretrdo.» Tako je prišlo pisanje francoskega tiska nam v prilog, saj se je baš tedaj odločala usoda Istre, Trsta in Goriške.

Ako gledamo na zadržanje posameznih strank, moramo v ostalem ugotoviti, da je francoska komunistična stranka odločno za Jugoslavijo, da je socialistična proti njej, medtem ko ostaja krščanska demokratska stranka (Mouvement republicain populair) več ali manj nevtralna. Socialisti povsod slede angleškim smernicam, celo tedaj, ko so te v nasprotju s koristmi Francije. V RMP je dokaj ljudi, ki so proti Jugoslaviji iz idejnih razlogov, toda ogromna večina njihovih prvakov je vztrajala pri nevtralnem stališču.

Kakšen je odraz tega zaveznškega duha med Francozi in kakšno je razpoloženje v Franciji glede na našo borbo za Trst in Primorsko?

Ne smemo pozabiti, da je Francija in še posebej Pariz, kjer se koncentrira vse politično življenje, dokaj daleč od Trsta in Primorske. Naša borba za Trst in Primorsko v Franciji ni bila mnogo znana in tudi ni zbujala velikega zanimanja, dokler ni za to poskrbela naša delegacija iz Primorske. V ostalem lahko rečem, da je ogromna večina francoskih politikov in intelektualcev želela ureditev našega vprašanja v prilog Jugoslaviji.

Kakšno je poznavanje in razumevanja tržaškega problema v vrstah posameznih francoskih strank, posebno MRP? In v francoskih slojih, med delavci, intelektualci, katoličani?

Težko reševanje tržaškega vprašanja in delovanje naše delegacije je zbudila med Francozi precej zanimanja za usodo Primorske in Trsta. Komunistična stranka je ponovno odločno izjavila, da mora Trst postati jugoslovanski. Takšno stališče je zavzel tudi francoski generalni štab. Socialisti pa so bili, kakor sem že omenil, proti nam, toda na srečo ne odločajo mnogo v francoskem političnem življenju. MRP je čutila največ odgovornosti, ker je zunanji minister Bidault, pripadnik te stranke in sodeluje v Svetu štirih zunanjih ministrov velesil. V glavnem je ta stranka naklonjena Jugoslaviji, toda zmeraj je pazila, da se ne zameri Angležem in Amerčanom, od katerih je Francija pravkar dobila posojilo. Delavci so v večini za Jugoslavijo in jugoslovansko rešitev tržaškega vprašanja. Na nekem zborovanju so se soglasno izrazili za pridružitev Trsta k Jugoslaviji. Tudi francoski intelektualci so za to, ne more se pa reči, da bi bili za to vprašanje kazali veliko zanimanje. Okrog dvajset znanih intelektualcev je podpisalo zahtevo, da se Trst pridruži Jugoslaviji. Na pobudo jugoslovanskih študentov v Parizu pa so vseučiliščniki pariške univerze priredili velik miting, na katerem so se vse francoske akademske skupine skupno z zastopniki študentov drugih narodnosti soglasno izrekle za jugoslovansko rešitev tržaškega vprašanja. Tudi med katoliki je bilo le malo vplivnih ljudi proti njej. Mnogo jih je bilo indiferentnih — spočetka spričo italijanske propagande, toda prav lahko jih je bilo mogoče prepričati, da je najnaravnejše, ako se Trst priključi Jugoslaviji.

(Nadaljevanje sledi)

Škedenjski proces - farsa brez vrednosti

Obtoženi policisti oproščeni

Vse obtožene policiste škedenjskega procesa so oprostili. S tem je končal proces, ki je bil že v svoji osnovi in od vsega začetka obsojen na neuspeh. Če je imel ta proces namen preprečiti v bodočnosti zlorabe, nasilja, iz fašistične ali pa protislovanske usmerjenosti izvirajočo pristranost, potem se nam zdi ta proces le farsa brez vrednosti. Če je imel ta proces namen, da s svojim izidom ščiti v bodočnosti življenja, imetja in kulturne dobrine pred policijskimi zlorabami, potem ni mogel uspeti, pa četudi še tako dobro insceniran in pravniško vešče izpeljan.

In vendar ima ta razprava za nas veliko vrednost. S samim svojim potekom je pokazala, na kako mogočni osnovi je postavljena.

Kljub duhu, v katerem je potekala, ni bilo mogoče preprečiti, da nas ne bi še enkrat spomnila na nedolžne žrtve, na nasilje in prelito kri v Škednju in drugje, kjer se je moralo v preteklih mesecih naše ljudstvo zgražati in z grozo v srcu in v očeh tudi že prekleti ustanovo, katero bi moral v normalnih prilikah spoštovati vsak državljan — domačo policijo.

Sodili so onim nevažnim poedincem, ki jim po tako dolgem času gotovo ni bilo več mogoče ničesar dokazati. Zakaj pa niso zadeve raziskali takrat, ko se je izvršil brezvestni zločin? In obtožence so oprostili...

Oprostili so civilne policiste, člane one skupine, ki je ubila nedolžne ljudi. Toda antifašistom, ki so demonstrirali proti takšnim zločincem ali pa sodelovali v stavki, ki je imela namen doseči kaznovanje krivcev, teh antifašistov niso oprostili. Zanje je bilo mogoče najti utemeljitev za obsodbo. Teh ljudi so polni zapori, kaznujejo jih, včerajšnje pomočnike fašizma pa oborožujejo v policijskih formacijah. Vse to so zelo resna dejstva, dejstva, ki gotovo ne prispevajo k pomiritvi te pokrajine.

In škedenjski proces nas je še enkrat spomnil na ta žalostna dejstva. Spomnil nas je na ozračje terorja, ki ga je ustvarilo delovanje civilne policije, spomnilo nas je mrtvega Coverlizze in Rose, ki jih nihče ne bo več predramil, in spomnil nas je, da morilca, policista Biloslava še nismo videli pred sodiščem. In vendar o njegovi krivdi ni nobenih pomislekov in ne primanjkuje dokazov zanjo.

Če proces ni mogel že v svoji osnovi imeti izgledov, da bi pripomogel k preprečevanju podobnih prestopkov v bodočnosti, nam je bil vendar dragocen nauk. Pokazal je, da tako ne bomo odpravili zla.

Na kar opozarjamo že dolgo, je moralo postati po tem procesu jasno tudi odgovornim činiteljem. Namreč to, da se strahote, kakor jih je doslej povzročevala civilna policija, lahko odpravijo le tako, da se ta formacija v svojem bistvu preosnuje. Da se izločijo iz nje vsi oni, ki so kdaj koli imeli opravka s proslulo italijansko kvesturo. Da se temeljito očisti in da prevzamejo vodilna mesta v njej ugledni in priznani resnični demokratje. Le če bo tudi tu zavladal duh, v katerem je zmagala zavezniška stvar, potem bo tudi tu nastala osnova za resnično pomiritev in demokratično javno življenje, ki bo prosto krvave dediščine preteklih dni.

Zastopniki ljudstva pri ZVU

Predvčerajšnjem zjutraj se je po razgovoru, ki so ga v četrtek imeli z nekim ameriškim častnikom, 23 zastopnikov antifašističnega ljudstva raznih mestnih sektorjev zglasilo na sedežu ZVU.

Po poldrugi uri čakanja, kar so opravičili s tem, da je bil polkovnik Bowman odsoten, so zastopnikom sporočili, da bosta lahko sprejeta samo dva zastopnika. Kmalu nato je zastopnika sprejel namesto polkovnika Bowmana neki drugi častnik, ki je izjavil, da je za to vprašanje pristojen polkovnik Smuts. Na proteste dveh delegatov, so jima pojasnili, da morajo protestne note predložiti do ponedeljka opoldne in da bo polk. Bowman odgovoril v torek ob 15. uri po preučitvi. V notah protestirajo zaradi:

vojaške zasedbe ladjedelnic in posledic za delavstvo; zaplembe in zasedbe sedežev demokratičnih organizacij in kulturnih krožkov, zlasti pa zaradi zasedbe kulturnega krožka «Rinaldi» po policiji; zaplembe živil za stavkujoče, oprostitve največjih fašistov kakor Pagnini-ja in sedaj Cocean-ija, demoliranja sedežev demokratičnih organizacij in zaradi nekaznovanja odgovornih; nadalje zaradi neupravičene aretacije antifašistov in nemarnosti ZVU med gladovno stavko zapornikov; prepovedi manifestacije ob obletnici padca fašizma.

Odkritje spomenika padlim borcem v Dolini

Danes 28. t. m. ob 16. uri bo v Dolini odkritje spomenika 24 padlim borcem in 33 žrtvam okupatorja.

Podsekcija Zveze primorskih partizanov vabi vse, da počastijo spomin onih, ki so padli za priključitev k Jugoslaviji.

*

ODKRITJE SPOMINSKE PLOŠČE V ZAVETIŠČU «GENTILOMO». Opozarjamo, da bo danes ob 10. uri na iniciativo židovske občine odkrita v zavetišču «Gentilomo» plošča v spomin onim, ki so jih Nemci 20.1.1941. odpeljali iz zavetišča.

Manifestacija za priključitev k Jugoslaviji v Izoli

Pred kratkim je bila v Izoli velika manifestacija za priključitev k Jugoslaviji. Trg pred Ljudskim domom je bil prepoln ljudstva, ki je ogorčeno protestiralo proti predlogu o internacionalizaciji tržaške cone. Nad 3000 delavcev, kmetov, mladincev in žena je izrazilo svojo odločno voljo po nadaljevanju boja. Tako krivičnih predlogov, ki nasprotujejo interesom ljudstva, nihče ne more sprejeti. Govorilo je več tovarišev in ob navdušenju navzočih izjavilo, da taki predlogi dejansko niso izvedljivi. Manifestanti so zlasti navdušeno klicali jugoslovanski delegaciji, ki bo zastopala težnje tukajšnjega ljudstva na mirovni konferenci v Parizu.

Šentjakobske žene krožkoma „Tomažič" in „Škamperle"

Antifašistične žene Šentjakoba se zahvaljujejo kulturnima krožkoma «Tomažič» in «Škamperle» za podarjene oblekce za siromašne otroke tega delavskega okraja, kajti svoje so izgubili ob zasedbi kulturnega krožka «Rinaldi».

Kljub «zasedbi» so šentjakobski otroci s pomočjo drugih ljudskih organizacij, ki so med seboj solidarne, dobili to, kar je bilo namenjeno drugim.

Manj strašna noč...

Vztrajna borba Benečanov pod suženjskim jarmom

Po italijanskem uradnem štetju iz leta 1921 živi v sedmih občinah z glavnim središčem Št. Peter od 16.242 prebivalcev 15.836 nadiških Slovencev, ki so povezani z goriškimi Slovenci po cestah, ki se vijejo skozi Sovodenjsko in Šent Lenardsko dolino in se spajajo na St. Kvirinskem mostu z glavno cesto, ki pelje iz Čedada v Kobarid.

Iz vseh teh vasi dnevno prihajajo obupna poročila o preganjanju slovenskega življa. Neko pismo iz Nadiške doline pravi med drugim: «Položaj je obupen, vsak dan nam neofašistične bande strežejo po življenju. Niti koraka ne moremo narediti neopazovani in nenadlegovani. Te grozote so se še poostrile v teh dneh pred zasedanjem mirovne konference z namenom, da ne bi prišel do izraza naš slovenski značaj in naše goreče želje za priključitev k Jugoslaviji, za kar smo šli v oboroženo borbo proti zatiralcem in potujčevalcem, proti italijanskemu imperializmu, ki je hotel iz nas napraviti neko brezpravno gmoto brez lastnega narodnostnega in kulturnega življenja. To peklensko in divjo kampanjo so pričeli predvsem proti naprednim Benečanom, zlasti proti inteligenci in duhovščini, ki je ostala in še stoji ob strani svojega ljudstva. Kampanjo vodijo s pomočjo svojega glasila «Il tricolore», ki ga izdajajo ljudski odpadniki in bivši fašisti». S tem glasilom hujskajo ljudstvo proti novi Jugoslaviji in prav njegovi avtorji so krivi neredov, groženj in pobojev, ki so v Slovenski Benečiji na dnevnem redu, tako da ljudstvo ne more izraziti svoje volje in svojih zahtev po priključitvi k FLRJ brez nevarnosti za svoje življenje.

Teror ozopovcev

Dne 20. t. m. je bil tov. Trušnjak Angel iz Selc napaden po Primožiču Aldu, znanem zagrizenem fašistu iz Selc. Fašist Primožič ga je treščil ob tla in hudo pretepel. Omenjeni napadalec je leta 1943. ubil prvega partizanskega kurirja ki se je pojavil v teh krajih, nato sodeloval v več akcijah proti partizanom kot član fašistične formacije «Milizia confinaria». Tamkajšnjemu ljudstvu grozi, da bodo odslej naprej oni (to je fašisti) vladali Benečijo in obračunali z vsemi, ki so na kateri koli način pomagali ali sodelovali s partizani v narodnoosvobodilnem gibanju. Prav tako izdajalec in bandit Čendov Anton iz Topolovega, ki je kriv smrti več tovarišev iz Severno-primorskega odreda in kriv bombardiranja vasi Svino pri Kobaridu, hodi vedno oborožen z bombami in puško v zasedo nad demarkacijsko črto nad Livkom, kjer čaka mimoidoče, da jih ustrahuje.

Prebivalci Livških ravni, živeči ob zapadni meji Julijske krajine pripovedujejo, da se po Benečiji sliši nenehno streljanje s težkim in lahkim avtomatskim orožjem. Vzdolž demarkacijske črte in po bližnjih gozdovih se večkrat kretajo grupe oboroženih civilistov.

Ozopovski funkcionarji Krajnik Gino in brata Salamant iz Merse so dne 20. julija napadli s kamenjem tov. Pavletič Marijo in kričali za njo, naj gre v Jugoslavijo, ker je tam njeno mesto. Isti so hoteli prisiliti odbor zadružne mlekarne k ukinitvi razprodaje mleka med naše ljudstvo s pripombami, da je te ljudi dolžna podpirati Jugoslavija.

Zloglasna ozopovca Borghese Carlo in Dino sta dne 23. julija z brzostrelkami streljala proti tovarišu Zanut Ginu iz Ošnjega, ker je vzklikal Jugoslaviji in maršalu Titu.

Kljub temu ustrahovanju se zavedni Benečani vztrajno borijo proti novo porajajočemu se fašizmu. V dneh, ko je odpotovala jugoslovanska delegacija v Pariz na mirovno konferenco, so antifašisti iz Benečije žgali kresove in natrosili letake, v katerih pozivajo prebivalce Slovenske Benečije, naj se še tesneje združijo v borbi proti fašizmu in vztrajajo na pravičnih zahtevah po priključitvi k Jugoslaviji.

Zaradi teh letakov so 25. julija vojaki iz Cepletišč obkolili vas Mašera pod Matajurjem.

Solidarni z nami

Prejeli smo nove prispevke za plačilo krivično naložene globe. Prispevali so: Prosvetno društvo «Slavec» v Ricmanj 500 lir, Sancin Jožef iz Botača 300, Gombač Adolf Trst, 100, Suban Lidija 100, Porapat Anton 350, Franco Marija 50, tovarišica iz Dutovelj 500, Prosvetno društvo «Gozdar» 100, N. N. 100, Škrbec Justin iz Rihemberka 50, N. N. iz Pliskovice 100, Jugovac 40.

Nihče nam ne bo več gospodar na zemlji naših dedov

Mogočen protest kanalskih množic proti Bidaultovi črti

Vihar ogorčenja in protesta, ki se izvija vsemu primorskemu ljudstvu iz prs, kakor da bi se mu trgala duša iz telesa, ob naklepu, da se z brezčutno mešetarsko pretkanostjo iztržejo iz srede njegove izmučene zemlje najlepši biseri, se ne da zaustaviti in zajema z vedno večjo silo vso deželo. Severjanu, okrvavljeni Gorici je sledil Kanal. Tisoči ljudi so se zbrali sinoči v njem. Z vseh strani, iz Ročinja, Ajbe, Gorenje vasi, Deskel, Zapotoka, Vrtač, Gorenjega polja, Anhovega in drugod. V ljudeh se je brala iz oči, od obraza do obraza preresna skrb spričo bližnje odločitve njihovega skupnega vprašanja, ki bo odločalo za dolge čase, morda za vse generacije o njihovi usodi.

«Nočemo francoske črte! Ne bomo pristali na to, kar sklepajo brez nas!» Vedno znova so pretresali taki vzkliki kanalske množice. «Raje v smrt kakor narodni pogin pod Italijo!» In vselej v poudarek in za nepreklicni zaključek: «Hočemo k Jugoslaviji!»

Ogromni množici je govoril tov. Dujc od goriškega okrožnega odbora SIAU-ja. Prikazal je vztrajno, nepopustljivo odločno borbo jugoslovanske delegacije v Parizu za pravične meje in podporo, ki ji jo je pri tem izkazovalo sovjetsko odposlanstvo. Množica je v silnem zanosu vzklikala mogočni Sovjetski zvezi in tov. Molotovu, ki dosledno brani naše pravične zahteve. Govornik je dal izraza neomajni odločnosti vse dežele, da ne bo nikoli sprejela sklepov, ki bi ločili slovenske kraje in mesta od njih narodnega telesa in jih pahniti v propast pod imperialistično Italijo. «Hočemo le to, kar je in je bilo vedno naše!»

Množica je vedno znova vzklikala FLR Jugoslaviji, maršalu Titu, tov. Kardelju, tov. Molotovu. Ob zaključku so na zborovanju sprejeli resolucije, ki so bile poslane v svet, Kardelju, Molotovu, zunanjim ministrom velesil.

Neomajno zaupanje tov. Kardelju

«Ponosni smo na vas, tovariš Kardelj», je zapisalo kanalsko ljudstvo, «da ste do danes tako odločno zastopali naše pravice, in izražamo Vam tudi za bodoče vse naše zaupanje. Trdno smo prepričani, da boste na mirovni konferenci prav tako odločno vztrajali na našem braniku in ne boste podpisali nobene za nas krivične ureditve». In nekoliko dalje: «Ne bomo dopustili, da bi naši rodni bratje v Gorici znova padli v italijansko suženjstvo... Anglija in Amerika naj nas priznata danes, kakor sta nas včeraj v borbi, za dejanske zaveznike z vsemi pravicami!»

In Molotovu je sporočilo: «Nas, slovenske Primorce, ki smo se štiri leta borili ob strani velikih zaveznikov, hočejo poplačati tako, da nas razkosajo v troje in delno spet poženejo v suženjstvo pod Italijo. Slovensko Primorje brez Trsta in Gorice bo telo, brez glave in srca. Soška dolina je gospodarsko in kulturno usodno navezana na Gorico, ki jo francoski predlog prisoja Italiji... Vam pa izražamo naše popolno zaupanje in hkratu prepričanje, da ne boste pristali na krivično začratne meje».

V posebni resoluciji vsem štirim zunanjim ministrom velesil so se kanalski zborovalci trpko izrazili o delu medzavezniške komisije spričo tako krivičnih narodnostnih in gospodarskih zaključkov, na katerih sloni francoska črta. Gorica s tremi petinami Slovencev, tržišče vse Soške doline, naj bi se iztrgala primorski deželi. Mar so se Primorci za to štiri leta tako krvavo in tako težko borili za stvar velikih zaveznikov?

Iz Kanala je bilo odposlanih še več resolucij, tako vladam v Avstraliji, Belgiji, Braziliji, Kitajski, ki v njih odklanjajo z vso ogorčenostjo, da bi se za del primorske zemlje nadaljevalo 25-letno, najokrutnejše narodnostno in gospodrasko suženjstvo. V resoluciji antifašističnim ženam vsega sveta so predočili vse ogromne žrtve, s katerimi so si odkupili po vsem suženjstvu svobodo, ki nam jo hočejo sedaj odvzeti z nekaj mrzlimi diplomatskimi gestami v Parizu. Ista odločnost, ista težko premagovana bol se odraža tudi iz brzojavk, ki so bile poslane svetovnima organizacijama mladine in sindikatov.

«Preveč je naše ljudstvo trpelo gorja. Preveč je prelilo krvi za uničenje fašizma», pravijo v poslednji, ki so jo odposlali jugoslovanskim strokovnim zvezam, da bi pristalo na predloge, ki pomenijo zanj gospodarsko, politično in narodno smrt. Antifašistično ljudstvo Julijske krajine in Trsta je porok, da se to ne bo zgodilo in je znova pripravljeno za borbo... Nihče nam ne bo več gospodar na zemlji naših dedov!»

V DVAJSETEM STOLETJU

Zakaj nas je ZVU odpustila iz službe

Pismo odpuščenega učitelja iz Goriške

Višje šolsko nadzorništvo v Gorici
Predmet: Razrešnica

Gosp. . . . . .

Prosvetni oddelek ZVU ni priznal šole, na kateri poučujete ter je odredil, naj Vas z dnem . . . . 1946 črtamo iz plačilnih seznamov državnih nastavljencev s tem, da tega dne izgubite lastnost državnega nastavljenca.

Viš. šol. nadzornik:
De Vetta

Tako se glasijo dekreti, ki jih dobiva vedno več učiteljstvo. Te dekrete so dobili v Solkanu: učitelji Zorn Emil, Kancler Ana, Belingar Marica, Figel Hedvika; v Vrtojbi: Savnik Kazimir, Savnik Zora, Janežič Ema; v Šmartnem: Bandelj Delka, Prijon Slavko, Biteznik Joško, ter šola v Skrijevu.

Ali je to v duhu demokracije, katere zastopate? G. Kacin je učiteljem na vprašanja, zakaj so odpuščeni, odgovoril: «Vest si izprašajte!»

In učitelji so si «izprašali vest» in ugotovili: 1) da so bili nastavljeni po želji ljudstva; 2) da so poučevali in vzgajali slovensko mladino po želji in smernicah ljudstva; 3) da so uporabljali knjige, ki jih je hotelo ljudstvo; 4) da so za namestitev prosili priznanje ZVU.

Z «izpraševanjem vesti» je učiteljstvo tudi ugotovilo sledeče: 1) da na naših 100% slovenskih šolah ni poučevalo italijanščine, ker ljudstvo ni tega dalo zato, ker se na italijanskih šolah ne poučuje slovenščina; 2) da ni odstranilo iz učilnic slik našega prvoborilca maršala Tita, ki jih je obesilo ljudstvo; 3) da je po želji ljudstva poučevalo v šoli tudi zgodovino narodno — osvobodilne borbe, kar je bilo po nalogu prosvetnega odseka ZVU prepovedano; 4) da se je učiteljstvo udeleževalo stavk in manifastacij, ker so kot narodni učitelji sami čutili potrebo in niso stali ob takih prilikah, ko daje ves narod duška svojim čustvom ob strani, kot tistih nekaj učiteljev narodnih odpadnikov, priznanih od ZVU.

G. zavezniki, kaj zasledujete s tem, je vsakemu jasno. V imenu našega ljudstva in v imenu našega učiteljstva, bi vam radi povedali le to: Mi bomo vzdržali. Sami smo ustanavljali naše šole; ljudstvo samo je vzdržalo svoje učitelje v času borbe, tem laže nam bo sedaj pod okupacijo naših velikih demokratičnih zaveznikov, ko bomo lahko brez skrbi vsaj za svoja življenja.

Jože R.

Neodgovorni elementi zavezniške vojske žalili jugoslovansko zastavo

V noči od 25 na 26 julija okoli 24 ure je vozil vojaški kamion 55 kom. štv.... iz Povirja pri Sežani mimo sedeža Krajevnega NOO v Sežani štv. 68, ter vozilo zapustil pod balkonom navedene hiše, na katerem je bila izobešena zastava, last K. NOO.

Na kamionu je bilo več zaveznikih vojakov, ki so na vse načine dajali duška svojemu razpoloženju. Nato se je eden izmed vojakov vzpel iz kamiona proti balkonu, strgal zastavo in drog zastave prelomil na več kosov, zastavo pa odnesel. Na protest nekaterih navzočih civilistov so vojaki grozili z orožjem in jih zasmehovali.

Prihodnji dan je krajevni NOO takoj zadevo prijavil tamkajšnji Z. V. U.

Od Triglava do Jadrana

Bovec

NERAZUMLJIVO POSTOPANJE

Dne 23. t. m. je civilna policija v Bovcu zasegla zavoj letakov z govorom tov. Kardelja, ki je bil namenjen okrajnemu odboru SIAU za Bovško. Naslednjega dne zavojev še niso vrnili. Civilni policisti so skupno z zavezniškimi istega dne legitimirali vse ljudi, ki so prišli z avtobusom iz Gorice. Prav posebne radi zaustavljajo in pregledujejo avtomobile z evidenčno tablico SP. Pred kratkim pa je privozil iz Trbiža avto z italijanskimi «alpini», ki ga pa kljub temu da italijanski vojaki nimajo pravice vstopiti v to cono, ni nihče zaustavil.

Gorica

PREISKAVA

Dne 24. t. m. ob 6. uri zjutraj je zavezniška policija vdrla v stanovanje tov. Koncuta Joškota v Gorici, ulica Nizza št. 23, II. V stanovanju so policisti najprej naleteli na njegovo ženo, ki se je zaradi nenavadnega obiska silno prestrašila. Rekli so, da se v stanovanju skrivajo sumljivi ljudje. Zato so izvršili preiskavo. Pregledali in premetali so vse omare, predale in brskali celo v peči. Tov. Koncut, ki je slučajno počival v spalni sobi, je moral na poziv zavezniškega policista, ki mu je naperil samokres, dvigniti roke in jih tako držati nekaj časa. Policist ga je nato legitimiral in vprašal, če je Jugoslovan. Vprašali so ga, če ima bombe in orožje.

Našli niso ničesar, ker pač ni imel ničesar.

Kobarid

POSTOPANJE POLICIJE Z LJUDSTVOM

Kakor vsa Goriška tako so hoteli tudi na Kobariškem proslaviti dan odhoda jugoslovanske delegacije na mirovno konferenco v Pariz. Ker okrajni guverner ZVU za Kobarid g. Painter ni dovolil okrajne manifestacije, je ljudstvo priredilo v posameznih vaseh zborovanja. V ta namen so zagoreli po vseh gričih številni kresovi, ob katerih je zbrano ljudstvo prepevalo partizanske pesmi. V Idrskem so se vsi vaščani udeležili baklade. V Kobaridu so se prebivalci zbrali okrog velikega kresa in vzklikali Jugoslaviji, Titu, Kardelju in delegaciji. Pozneje so se uvrstili v povorko in prepevajoč pesmi krenili na glavni trg, kjer sta jih civilna in vojaška policija prideli razganjati. Aretirali so mladinca Vinka, ki mu je brat padel v borbi za osvoboditev Trsta. Vsled tega je množica postala še bolj ogorčena. Neki šofer CP je brutalno ravnal s tov. Fon Vido. Razen nje so aretirali tudi tov. Medvež Berto, ki ji je oče umrl v koncentracijskem taborišču v Nemčiji, tov. Kostantin Ano, vdovo po talcu iz osvobodilnega boja. Več drugih pa so brutalno pretepli s kiji in kopiti od pušk. Ljudstvo je branilo nedolžne tovarišice.

Idrija

OBISK DIJAKOV V SLOVENIJI

Od 8. do 21. t. m. so dijaki srednje tehnične šole v Idriji obiskali industrijske centre Slovenije. Povsod so idrske dijake sprejeli z nepopisnim navdušenjem. Po zaslugi tamkajšnjih oblasti in sindikatov so obiskali rudarske centre, električne in druge naprave, ljubljansko univerzo, muzej, Slovenjgradec, Maribor, Pesnico in Rimske toplice.

S tem potovanjem so si dijaki izpopolnili svoje teoretično znanje, ki so ga pridobili med šolskim letom. V trboveljskem premogovniku so si ogledali naprave za prevažanje premoga od odkopov do separacije na Savi. Ing. Carjavec jim je v dveurnem predavanju pojasnil geološke prilike premogovnega bazena Zagorje - Trbovlje - Hrastnik - Huda jama. Dijaki so si ogledali tudi vodno centralo v Dravogradu. Posebno presenečeni se bili ob pogledu na moderno urejeni rudnik v Mežici. Po ogledu topilnice svinca in separacije so odšli v Guštanj, kjer so opazovali, kako železo lije iz martinovke. V Slovenjgradcu so imeli priliko opazovati, kako izdelujejo merila. Ugajal jim je tudi obisk v celjski cinkarni. V kemični tovarni «Metalno DD» pa so prvič sledili pridobivanju bakrene galice in litopona. Nadalje so si ogledali vodno centralo «Falo» na Dravi. Končno so se podali v Maribor in na Pesnico, kjer so obiskali slovensko mladinsko delovno divizijo. Dijake so presenetili uspehi v industriji, zlasti pa samozavest, samoiniciativnost pri izgradnji in politična zrelost ljudstva.

F. V.

Sporočila in objave

Prireditve, predavanja in sestanki

USTANOVNI OBČNI ZBOR SLOVENSKEGA PROSVETNEGA DRUSTVA ZA MESTO TRST. Danes, 28. t. m. ob 10. uri bo v dvorani Prosvetnega krožka «Kraljič» v domu pristaniških delavcev v Trstu ustanovni občni zbor novega slovenskega prosvetnega društva, ki mu bodo ob tej priliki dali ime.

Novo ustanovljeno društvo bo začelo svoje delovanje v ponedeljek, 29. t. m. ob 21. uri v isti dvorani z glasbeno — recitacijsko akademijo s sodelovanjem članov Slovenskega narodnega gledališča, priznanih domačih glasbenikov in pevcev ter pevskega zbora «Emil Adamič».

OTROŠKA PRIREDITEV OB ZAKLJUČKU ŠOLSKEGA LETA V VRTCU V SKORKLJI (Vicolo dell'Ospedale Militare 2) bo danes ob 17. uri na lepem in senčnatem vrtu. Starše in ljubitelje otrok vabimo, da se prireditve polnoštevilno udeleže. — Ravnateljstvo vrtca.

PRIREDITEV PRI SV. IVANU V TRSTU. Danes popoldne bo v gostilni «Alla bella vista» pri Sv. Ivanu ljudska veselica. Dobiček gre v korist socialnega skrbstva. Vabljeni vsi!

Enotni sindikati in zadruge

NAMESTITEV UČNIH MOČI. Ker se je mnogo dijakov, ki imajo popravljalne izpite v oktobru, vpisalo v tečaje, potrebujemo učnih moči za kolektivno poučevanje profesionalnih predmetov. Sprejemamo knjigovodje, geometre in navtike, suplente (ki so promovirali, diplomirali ali napravili strokovni ispit za poučevanje). Iščemo tudi dva slovenska učitelja za predmete nižjih razredov srednje slovenske šole. Interesirance naprošamo, da se javijo v ulici Imbriani 5-I, soba 13, v dneh 30. in 31. t. m. od 11. do 12.30 ure.

KMETIJSKA NABAVLJALNA IN PRODAJNA ZADRUGA Z O. J. V TRSTU javlja, da ima na prodaj otrobe, ajdo, kose, bakrene kotle in drugo.

Prehrana

Opozorilo potrošnikom. Opozarjamo potrošnike, da prodajalci racioniranih živil ne bodo delili živil, če potrošniki ne bodo predložili celih živilskih nakaznic. Strogo je prepovedano deliti racionirana živila na podlagi posameznih odrezkov. Razen tega je strogo prepovedano predložiti prodajalcem zlasti pa pekom bone, ki so veljavni za naslednje mesece namesto posebnih izkaznic, katerih uvedba je povsem ilegalna.

Razno

SELEKCIJA ŽITA ZA SEME. Kmetijska zadruga v Gorici javlja vsem poljedelcem, da stavlja od 1. do 31. avgusta t. l. na razpolago kmetom svoj strojni obrat za čiščenje in selekcijo semenskega žita pri skladišču v Krmnu proti odškodnini 40 lir za stot. Kmetovalci naj se poslužujejo tega obrata v določenem roku, ker bo pozneje Kmetijska zadruga uporabila stroje zase.

ZOPETNA UPOSTAVITEV NEDELJSKIH POTNIŠKIH VLAKOV. Od danes dalje bosta vlaka 1671, ki odhaja ob 5,30 uri s centralne postaje v Trstu in 1677, ki odhaja ob 12.30 uri, ki sta do sedaj vozila le do Vidma, ob nedeljah vozila do Benetk. Nasprotno pa bosta vlaka 1677, ki prihaja na centralno postajo v Trst ob 15.20 uri in 1686, ki prihaja ob 23.45, odhajala iz Benetk namesto iz Vidma.

TRGOVSKO INDUSTRIJSKA POLJEDELSKA ZBORNICA V GORICI. V zvezi s prodajanjem blaga lokalne tekstilne tvornice z bombažem, ki ga dostavljajo zavezniki, pojasnjuje trgovsko industrijska poljedelska zbornica, da so za nakup tega blaga še vedno veljavni samo odrezki 41-42 in 43-44 stare nakaznice za marc-junij. Ukrep ostane v veljavi do novih navodil.

Poizvedbe

Med pogrešanimi partizani, o katerih nimamo nikake vseti, je tudi tov. VODOPIVEC MIROSLAV, sin Josipa iz Barkovelj, Strada del Friuli 219. Po izjavah nekaterih tovarišev so omenjenega tovariša, ki je bil dodeljen JPO, zajeli četniki že prve dni novembra 1944 na Erzelju in ga odvedli v Ajdovščino. Od takrat ni o njem vesti. Partizani in aktivisti, ki bi kaj vedeli o omenjenem tovarišu, naj takoj sporoče na uredništvo našega lista.

Odg. urednik DUŠAN HRESCAK

MALI OGLASI

HIŠA V NABREZINI, s tremi sobami, kuhinjo s pohištvom, kletjo, podstrešjem, lučjo, vodo, na prodaj. Ponudbe pod «Prilika» na upravi «Primorskega dnevnika». 381

KOMPLETNO MODERNO SPALNICO z vzmetmi, volnenimi žimnicami, moderno kuhinjo z marmorjem, dve volneni žimnici za 9.000 lir, in šivalni stroj takoj prodam. Trst, via Raffaele Sanzio 20, I. nad. 381

† Nenadoma nam je Bog poklical k sebi nepozabnega, ljubljenega sina

MIRKOTA

dijaka - odličnjaka prvega razreda slovenske nižje šole v Trstu.

Vsem sorodnikom in vsem, ki so nam stali ob strani v tej težki uri, srčna hvala. Prav tako darovalcem cvetja.

Žalujoči: FRANDOLIČ EMIL in ALOJZIJA, starši, s hčerko; FRANDOLIČ MIRKO z družino, stric.

Hišo in zemljišče, pripravno za gostilno prodam, Turk Marija, Sežana 235

F I Z K U L T U R A

Pokal kulturnega krožka „Tomažič" v košarki

Kulturni krožek «Tomažič» organizira moški in ženski turnir košarke s prvimi in povratnimi tekmami. Vpisovanje se vrši v kulturnem krožku «Tomažič» vsak večer od 19. do 20.30 do vštevši 15. avgusta t. l.

Tržaško prvenstvo v balinanju

Danes 28. t. m. se bo pričelo tekmovanje med tržaškimi balinarji, ki so navdušeno usvojili poziv Zveze fizkulturnih društev. Gre za tržaško prvenstvo. S tem bodo balinarji pričeli ponovno delovanje na mestnih igriščih. Prijavilo se je pet moštev, kar dokazuje, da je balinanje med našimi delavci zelo razširjeno.

Tudi miljski balinarji so se odzvali pozivu in bodo sodelovali pri tekmovanju s petimi moštvi, od katerih je eno uvrščeno v tržaško skupino, ostala štiri moštva pa bodo tvorile skupine zase. Zmagovalci se bodo udeležili finalnih tekem.

Spored tekem prvega dne, ki se bodo pričele ob 16.30 uri na igriščih prvo navedenih moštev, je sledeči: Skupina A: Dugoln A (Nebesa) - Čebulec A; Škamperle A (Soci) - Rinaldi A; Pisoni (Kolonja) - Tomažič A. Skupina B: Rinaldi (Industrija 24) - Škamperle B; Tomažič B (Velocipede) - Dugoln B; Čebulec B (Kukovič) - Pisoni B. Skupina C: Čebulec C (Palestina) - Milje; Col (Balbi) - Rinaldi C; Tomažič C (Tomažič) - Škamperle C. Skupina D: Stella A (Spodnji Lonjer) - Škamperle D; Pošta (Tirolese Aurora) - Čebulec D; Skoljet A - Tomažič D. Skupina E: Skoljet B (Grion) - Čebulec E; Arzenal B (Mezgec) - Stella B; Acegat (Marega) - Kraljič B. Skupina F: Kraljič A (Vespucci) - Acegat; Sv. Ana (Vemec) - Costalunga; Čebulec (Baldon) - Arzenal A.

Fizkulturni zlet v coni B

Razpis kolesarskih dirk

Okrožni fizkulturni odbor za vzhodno Primorsko razpisuje za 24. avgust kolesarske dirke ob priliki parade dela in fizkulturnega zleta dne 24. in 25. avgusta t. l. v Ajdovščini. Tekmovali bodo s športnimi kolesi na progi Ajdovščina - Postojna in nazaj skupno 75 km. Tekma se prične ob 14. uri. S srednje težkimi kolesi bode tekmovali na prodi Ajdovščina - Št. Vid in nazaj skupno 25 km. Prijave sprejema okrožni fizkulturni odbor v Ajdovščini in vsa fizkulturna društva ter okrajni fizkulturni referenti. Za tekmovalce iz cone A sprejema omenjeni odbor po Zvezi fizkulturnih društev iz Trsta. Prijave je treba poslati najkasneje do 25. avgusta. Prijavnine ni. Tekmovalci imajo dva dni brezplačno hrano in prenočišče. Vsak udeleženec bo moral imeti zletno značko, s katero bo imel vstop na vse prireditve. Značka bo stala za Slovensko Primorje 50 lir, za Jugoslavijo 15 din. Vodstvo si pridržuje pravico spremeniti razpis tekem v primeru potrebe. Ravno tako bo vodstvo tekem pravočasno razpisalo nagrade in izdalo plakete. Razglasitev rezultatov in razdelitev nagrad bo dne 25. avgusta ob 18. uri po končanem fizkulturnem zletu.

Fizkulturniki iz Tržiča v Ljubljani

Ljubljana, 27. Tanjug. — Iz Tržiča je prispela v Ljubljano skupina 40 športnikov, da se udeleži današnjih in jutrišnjih športnih tekem v Ljubljani. Tekmovali bodo v lahki atletiki, nogometu in basketbalu proti ljubljanskemu moštvu. Prihod tržiških fizkulturnikov je manifestacija solidarnosti in povezanosti ljudstva iz vse JK z jugoslovanskim narodi kot za časa borbe proti sovražniku.

(Nadaljevanje iz včerajšnje številke)

RESNICA BO PRODRLA

Milanski list „Unità" odkriva položaj v Furlaniji in Nadiški dolini

Kdo so tisti, ki so streljali v Preštentu? Čemu so jih kmalu nato izpustili, kljub temu, da so jih dobili s težkim orožjem v rokah in da so ranili dva vojaška policaja?»

Pisec pravi nato, da je to samo mala epizoda v okviru nevzdržnega položaja v teh krajih. Povsod so oborožene tolpe in vsem je že znano, da so odvisne od tako imenovanega gibanja «Tricolore». Kljub ponovnim ovadbam demokratičnih strank niso oblasti ničesar ukrenile, tako da je sedaj pri 35.000 prebivalcih vasi Nadiške doline nad 3.000 oboroženih banditov.

«Že preko enega leta», tako nadaljuje piseo, «dobivajo te tolpe neprenehoma novo orožje. Mnogo orožja je nemškega, italijanskega, tudi ameriškega in angleškega izvora. Oblastem so predložili podrobne sezname oseb, ki imajo orožje, in krajev, kjer je orožje shranjeno. Napravili pa niso še nobene preiskave in aretirali niso še nikogar.

Ko so predložili ovadbo zavezniškim častnikom, so ti odgovorili: «Obrnite se na italijansko policijo. Mi nismo pristojni». Italijanska policija pa je s svoje strani dala razumeti, da ne more nastopiti proti tolpam organizacije «Tricolore» brez pooblastila zaveznikov: «To ni naša pristojnost».

Kakšno funkcijo imajo te tolpe? Kakor smo videli, uživajo skrivnostne protekcije in čudne privilegije. Z zavezniške strani se je dobil celo nekdo, ki je dal razumeti, da z dobrim očesom gledajo na dejstvo, da «je prebivalstvo oboroženo in pripravljeno na vsak morebitni jugoslovanski napad».

Toda te tolpe imajo, kakor se zdi, tudi druge naloge. V pričakovanju operacij proti Jugoslaviji že dalj časa operirajo proti antifašističnim elementom in proti bivšim partizanom. Aretirajo razne osebe, jih pretepajo, mečejo bombe v stanovanja. Cele vasi živijo pod terorjem tolp organizacije «Tricolore». Seveda nimajo antifašisti nobene možnosti, da bi se branili. Tako se upravlja v Nadiški dolini te vrste mala fašistična republika».

*V tretjem članku govori dopisnik o pogrebnih svečanostih, ki jih prirejajo raznim fašistom, SS-ovcem in kolaboracionistom v vseh conah okoli Vidma, ki jih je v teku osvobodilne vojne zadela pravična kazen. V Nadiški dolini oborožene tolpe gibanja «Tricolore» silijo preb